
PRINCIPI OSNAŽIVANJA ŽENA

Osnovan od strane UNWomen u
Kancelariji UN Global Compact-a

UN Women pismo kompanijama u Srbiji povodom COVID-19 o ulozi preduzeća u brizi o rodnoj ravnopravnosti tokom pandemije

COVID-19 pandemija ima ozbiljan uticaj na ljude širom sveta i sve više utiče na Srbiju, a dugoročne posledice još nisu poznate. Ima uticaj na preduzeća, a preko njih utiče i na njihove zaposlene, dobavljače i kupce. Shvatamo da je ovo izuzetno težak trenutak za Vaše poslovanje.

Navedenim preporukama želimo da informišemo poslovne lidere posvećene promociji rodne ravnopravnosti i osnaživanju žena u Srbiji o povezanosti između COVID-19 i rodnih nejednakosti, kao i da damo predloge za mogući poslovni odgovor koji je usklađen sa principima osnaživanja žena. Nadamo se da ćete moći da preduzmete proaktivne mere koje će Vam pomoći da ublažite uticaj krize COVID-19 na Vaše zaposlene, dobavljače, kupce i zajednicu. U skladu sa principima osnaživanja žena, buduće aktivnosti trebalo bi da uzmu u obzir razlike u uticaju pandemije na žene i muškarce, kao i da vode ka potencijalnim odgovorima na njihove različite potrebe.

Radno mesto

- Obezbedite svim svojim zaposlenima mogućnost da dobiju relevantne i tačne informacije o COVID-19, uključujući njegovo sprečavanje, i delite web stranicu Vlade <https://www.srbija.gov.rs/#covid-19> sa njima.
- Usvojite fleksibilne radne aranžmane sa punim platama tokom krize COVID-19. Ovo uključuje fleksibilno radno vreme za roditelje i ostale koji pružaju negu.
- Pokažite razumevanje za činjenicu da zaposlene žene češće od muškaraca nose teret brige o članovima porodice i domaćinstvu, istovremeno izvršavajući svoje uobičajene radne zadatke. Razmislite da li nešto možete da učinite da ih podržite: npr. da omogućite fleksibilnije radno vreme, da omogućite on-line pretplatu sadržaja koje deca mogu da koriste dok roditelji rade, ili da podstaknete muškarce da podeli neplaćene obaveze (brigu oko članova porodice i kućne poslove) sa svojim partnerima.
- Obezbedite zaposlenima adekvatnu zaštitnu ličnu opremu i razmislite o plaćanju dodatnih plata radnicima koji su u većoj opasnosti da se zaraze zbog svoje profesije (npr. u zdravstvenoj i uslužnoj industriji). Osigurajte im adekvatno zdravstveno osiguranje i zdravstvenu zaštitu.
- Ako Vaša kompanija zapošljava osobe koje su plaćene po satu (npr. osobe za održavanje prostora, koje su često žene), a sati im se smanjuju, razmislite o tome da nastavite da ih isplaćujete kao i pre.
- Uzmite u obzir fizičko, mentalno i emocionalno zdravlje zaposlenih i budite svesni da se rizik od nasilja u porodici povećava ako su žene zatvorene kod kuće. Podelite sa zaposlenima informaciju da na **telefonskoj liniji broj 0800-100-600** mogu dobiti podršku u slučaju nasilja u porodici, seksualnog zlostavljanja i trgovine ljudima. Za više informacija o državnim službama vezanim za nasilje u porodici, možete podeliti web adresu **www.mup.gov.rs › wps › portal › građani › saveti**
- U slučaju da morate otpustiti zaposlene, imajte u vidu da su zaposlene žene jednako hraniteljke svojih domaćinstava kao i zaposleni muškarci. Izbegavajte neproporcionalno kažnjavanje zaposlenih u slučaju

finansijskih teškoća kompanije.

- Razmotrite mogućnost pružanja direktne finansijske podrške ili usluga kategorijama zaposlenih koji su posebno ozbiljno pogođeni COVID-19, kao što su zaraženi zaposleni ili zaposleni sa zaraženim članovima porodice, žrtve porodičnog nasilja itd.
- Pregledajte polise osiguranja i vidite da li bi trebalo izvršiti reviziju ili pružiti dodatnu podršku kako bi se omogućilo ženama da pristupe reproduktivnim uslugama, uključujući pre i posleporođajne zdravstvene ili psihosocijalne usluge u vreme kada su zdravstveni sistemi opterećeni naporima da se suzbije bolest. Proverite da li Vaše zdravstveno osiguranje pokriva zdravstvene usluge i usluge psihosocijalne podrške za žene pre i nakon porođaja. Ako je potrebno, omogućite dodatno osiguranje. Ovo je posebno važno sada kada je zdravstveni sistem preopterećen.

Tržište

- Najvredniji doprinos Vaše kompanije u rešavanju problema sa COVID-19 ogledaće se u plasiranju onoga što samo Vi možete ponuditi kako bi se zadovoljile hitne potrebe pojedinaca i zajednica. Ako Vaša kompanija proizvodi ili je u stanju da proizvede proizvode ili usluge koji mogu pomoći u rešavanju epidemije, osigurajte da žene imaju koristi od njih.
- Razmislite o tome kako situacija sa koronavirusom utiče na Vaše kupce, uključujući žene, i razmislite o politikama koje mogu biti od koristi: na primer, ako Vaša kompanija pruža finansijske usluge, razmotrite negativne uticaje koji epidemija COVID-19 potencijalno ima na žene koje često imaju manje imovine i uštedevine od muškaraca, i sada će im biti potrebno više vremena za vraćanje pozajmica ili kredita.
- Razmislite o tome da tokom krize ne naplaćujete komunalije (voda, gas, struja, internet).
- Ženska, mala preduzeća su među onima koje je teže pogodila kriza. Da biste podržali žene preduzetnice u vreme krize, odlučite se za proizvode i usluge koje pružaju žene i podstaknite svoje poslovne partnere ili čak zaposlene da rade isto. Proizvode žena preduzetnica možete naći, na primer, na <http://poslovnezene.org.rs/>

Zajednica

- Usmerite svoje donacije u organizacije ili institucije koje podržavaju žene, kao što su ženske nevladine organizacije, prihvatilišta ili domovi za starije osobe. Da biste donirali skloništa, možete kontaktirati office@prihvatiliste.com ili carobni.svet@gmail.com i možemo Vam pružiti i ostale kontakte, ako to zatražite.
- Podelite informacije o rodno različitom uticaju COVID-19 putem svojih društvenih mreža, na primer, ponovnim postavljanjem relevantnih poruka sa UN Women Srbija Facebook stranice <https://sr.rs.facebook.com/unwomensrbija/> ili globalnog Facebook naloga UN Women <https://www.facebook.com/unwomen/>
- U vreme kada ljudi posebno pomno prate društvene mreže, koristite svoje kanale da istaknete važan doprinos koji žene na svim nivoima ostvaruju u društvu.

Želeli bismo da čujemo od Vas o akcijama koje preduzimate da odgovorite na COVID-19 kao deo Vaše posvećenosti principima osnaživanja žena. Bili bismo srećni da delimo vaše primere dobre prakse kroz društvene mreže i druge kanale kako biste inspirisali privatne kompanije u Srbiji i okruženju da slede Vaš primer. *Kao što je generalni sekretar UN-a nedavno rekao „Mi smo u ovome zajedno - i zajedno ćemo rešiti ovo“.*

Naši kontakti:

UN Women: lidia.vujicic@unwomen.org; ana.djurdjevic@unwomen.org

SeConS: olivera.vukovic@secons.net; office@secons.net

ANEKS

Mogući rodno različiti uticaji COVID-19

Odgovor na koronavirus podseća na suštinski doprinos žena na svim nivoima. Žene igraju nesrazmernu ulogu u reagovanju na bolest, uključujući i njihovo veće učešće u zdravstvenom sektoru. Iskustvo drugih epidemija bolesti pokazuje da ovaj teret nege povećava i njihov rizik od infekcije. U globalu, žene čine 70 procenata radnika u zdravstvenom i socijalnom sektoru.¹ U Srbiji, u aktivnostima vezanim za zdravlje ljudi i socijalnu zajednicu žene čine 76% zaposlenih.²

Izbijanje COVID-19 verovatno će povećati teret neplaćenog rada nege za žene. U Srbiji žene u proseku nose 4 ipo sata neplaćenog kućnog i negovateljskog rada dnevno, što je znatno više nego što muškarci provedu u ovakvom radu (oko 2 sata i 5 minuta dnevno).³ Kada su zdravstveni sistemi preopterećeni, a škole zatvorene, briga o domaćinstvu, članovima porodice, uključujući i teret kućnog obrazovanja dece koja ne idu u školu, brige o starijima koje treba snabdevati u uslovima zabrane izlaska iz domova, te brige o bolesnima, predstavlja teret koji uglavnom leži na ženama.

Žene su teže pogođene ekonomskim uticajima poput onih koje koji nastaju zbog COVID-19. Žene nesrazmerno češće rade u nesigurnim poslovima, poput onih u uslugama. Teškoće, poput ograničenja kretanja, mogu sprečiti žene da ostvare zaradu i zadovolje osnovne životne potrebe lične i svojih porodica, kao što je primećeno tokom epidemije ebole.⁴

Kada su domaćinstva izložena stresu, nasilje u porodici obično raste, kao i seksualno zlostavljanje. COVID-19 verovatno trenutno donosi slične trendove.⁵

Prenapregnute zdravstvene usluge često preusmeravaju resurse od usluga koje su ženama neophodne, uključujući zdravstvenu zaštitu pre i posle porođaja i dostupnost kontracepcije,⁶ otežavaju pristup uslugama seksualnog i reproduktivnog zdravlja.⁷ Moguće je da se i to dešava kao rezultat COVID-19. Sve veće nepredvidive zabrane putovanja mogu uticati na zapošljavanje radnika migranata i sposobnost da izdrže svoje porodice.

U Srbiji⁸:

- Žene utroše dvostruko više vremena na neplaćene poslove u domaćinstvu od muškaraca

¹ WHO (2019). Rodna ravnopravnost u zdravstvu: Analiza 104 zemlje

² Republički zavod za statistiku, Anketa o radnoj snazi 2019: 30.

³ Republički zavod za statistiku, Korišćenje vremena u Republici Srbiji 2010. i 2015. godine: 29.

⁴ Ministarstvo za socijalnu zaštitu, rod i decu, UN Women, Oxfam, Statistika Sierra Leone-a (2014). Izveštaj o multisektorskoj proceni uticaja rodni dimenzija virusa ebole u Sierra Leoneu.

⁵ IASC (2015). Smernice za integrisanje intervencija rodno zasnovanog nasilja u humanitarnoj akciji: Sigurnost hrane i poljoprivreda; UNGA A/70/723. Zaštita humanosti od budućih zdravstvenih kriza: Izveštaj panela na visokom nivou o globalnom odgovoru na teške krize.

⁶ UNGA A/70/723. Zaštita humanosti od budućih zdravstvenih kriza: Izveštaj Panelona na visokom nivou o globalnom odgovoru na teške krize; Mera procena (2017). Važnost roda u podacima o zaraznim bolestima.

⁷ Smith, Julia (2019). Prevladavanje 'tiranije hitnosti': integrisanje roda u spremnost i reakciju na epidemiju bolesti, pol i razvoj 27(2).

⁸ Analiza monetarne vrednosti neplaćenog rada u oblasti staranja u Srbiji, Feb 2020 UNW I Lidija Kuzmanov

- Žene rade 1 sat dnevno više od muškaraca računajući plaćeni i neplaćeni rad ukupno
- U periodu od 5 godina za 2,5 sata dnevno se povećalo vreme koje žene utroše na brigu o sopstvenoj maloletnoj deci i drugim licima
- Žene troše oko 20% svog vremena na neplaćene poslove: u urbanim sredinama 17,9%, a u ruralnim sredinama 21,1%.
- Utrošak vremena na neplaćene poslove je smanjen i za žene i za muškarce u periodu od 5 godina, ali je najmanje smanjen u ruralnim sredinama: za žene 0,9%, za muškarce 1,7%.
- Žene u ruralnim područjima su najviše pogođene teretom neplaćenog rada i najmanje su osetile pozitivne pomake u rodnoj ravnopravnosti.
- 96% žena kao razlog za skraćeno radno vreme navodi brigu o deci i drugim licima, dok samo 4% muškaraca tvrdi to isto. Takođe, 7% žena navodi brigu o sopstvenoj deci i drugim licima kao razlog neaktivnosti na tržištu rada, dok nijedan muškarac nije to naveo
- Dve od tri žene kao razlog za skraćeno radno vreme navode porodične i lične razloge
- Propuštena zarada usled neplaćenog rada:
  - ✓ mesečna neto zarada: žene – 546 EUR; muškarci – 435 EUR
  - ✓ mesečna bruto zarada: žene – 755 EUR; muškarci – 600 EUR;
  - ✓ godišnja neto zarada: žene – 6.560 EUR; muškarci – 5.220 EUR;
  - ✓ godišnja bruto zarada: žene – 9.060 EUR; muškarci – 7.208 EUR
- Ukupna godišnja vrednost neplaćenog rada u okviru domaćinstva iznosi 9.200 mil. EUR, odnosno 21,5% BDP-a Republike Srbije, što je lošiji pokazatelj stanja u ovoj oblasti u Srbiji u odnosu na svetski prosek koji iznosi 9%.